

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, доцента Сайко Наталії Олександрівни на дисертацію Ворохаєва Олександра Анатолійовича «Підготовка майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін в умовах магістратури», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії зі спеціальності 015 – професійна освіта

Актуальність обраної теми досліджень та зв'язок її з науковими програмами, планами і темами

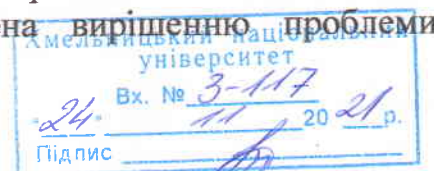
Дисертаційне дослідження Ворохаєва О.А. виконано відповідно змісту державних нормативних документів: Національної доктрини розвитку освіти України у XXI столітті, Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту» та спрямовано на вирішення найважливішого завдання, яке стоїть перед вищою освітою, підвищення рівня її якості. Враховуючи реалії сьогодення, українське суспільство потребує впровадження інноваційних технологій збереження, відновлення здоров'я. Актуалізується турбота про стан здоров'я різних груп населення, що зумовлює необхідність у підготовці висококваліфікованих фахівців, які б на професійному рівні здійснювали формування у населення умінь вести здоровий спосіб життя. Саме тому стає необхідною організація професійної підготовки соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін в умовах магістратури, на що і націлене дисертаційне дослідження Ворохаєва О.А.

В наш час магістратура, як зазначається у «Положенні про підготовку науково-педагогічних і наукових кадрів», покликана здійснювати фундаментальну психолого-педагогічну та науково-практичну підготовку викладачів професійної школи, забезпечувати неперервність освіти й фахову спрямованість викладацької діяльності. Саме орієнтація освіти на нову компетентнісну парадигму зумовила підвищення вимог суспільства до професійних якостей фахівців, у тому числі й майбутніх соціальних працівників, створення умов для забезпечення підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін.

На успішне вирішення зазначеної проблеми спрямовано дане дослідження. Дисертантом науково обґрунтовані та експериментально перевірені педагогічні умови підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін в умовах магістратури.

Важливість даного напрямку досліджень підкреслює і те, що основні етапи роботи виконувались відповідно до тематичного плану наукових досліджень Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка в рамках науково-дослідних тем: «Методичні засади професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді» «Педагогічні шляхи формування здорового способу життя школярів різних вікових груп».

З огляду на вищевказане, тематика дисертаційного дослідження Ворохаєва О.А., яка безпосередньо присвячена вирішенню проблеми

Ворохаєва О.А., яка безпосередньо присвячена вирішенню проблеми підвищення якості вищої освіти в аспекті підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін та опосередковано – підвищенню відповідальності населення України за стан власного здоров'я, є актуальною як в науковому, так і в прикладному плані.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що вперше: виокремлено, обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін (стимулювання ціннісно-мотиваційної сфери майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін; удосконалення змісту підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін засобами спецкурсу «Викладання здоров'язбережувальних дисциплін»; залучення майбутніх соціальних працівників до здоров'язбережувальних видів діяльності); розроблено модель підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін, яка являє собою єдність цільового (мета і завдання), змістово-операційного (зміст, принципи, умови, форми і методи), результативного (критерії та результату) блоків; уточнено понятійно-категоріальний апарат проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін («підготовка майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін», «готовність майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін», «здоров'язбережувальна компетентність викладача закладу вищої освіти»); удосконалено етапи підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін; компоненти, критерії і показники готовності майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін; подальшого розвитку набули наукові підходи, теоретичні засади проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до викладацької діяльності взагалі та викладання здоров'язбережувальних дисциплін зокрема.

Загальна характеристика дисертаційної роботи.

Представлена дисертаційна робота складається з вступу, трьох розділів, загальних висновків, списку використаних літературних джерел і додатків.

Виклад матеріалу в науковій роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Для тексту дисертації характерними є змістова завершеність, цілісність і зв'язність, вміле апелювання фактами.

У вступі обґрунтовано актуальність теми виконаної роботи, визначено мету та основні задачі досліджень, сформульовано наукову новизну і практичну цінність одержаних результатів, вказано дані про апробацію основних положень дисертації.

У першому розділі наведено аналіз сучасного стану наукової проблеми, яку досліджує автор у дисертації, обґрунтована необхідність реалізації компетентнісного підходу в процесі підготовки студентів магістратури до викладацької діяльності у закладі вищої освіти; розкрито зміст та компоненти підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін в умовах магістратури .

В цілому, матеріал, що викладений в цьому розділі, достатньо проаналізований та відбиває сучасний стан проблем, що розглядаються в роботі.

Другий розділ роботи присвячений обґрунтуванню педагогічних умов та концептуальної моделі підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін, яка представлена в дисертації єдністю таких блоків: цільового, змістовно-операційного та результативного. Визначено мету професійної підготовки студентів магістратури – майбутніх соціальних працівників – оволодіння майбутніми соціальними працівниками, викладачами ЗВО спеціальними знаннями, що дають цілісне уявлення про зміст, структуру й функції викладацької діяльності у закладі вищої освіти взагалі, про сутність викладання здоров'язбережувальних дисциплін зокрема. Проаналізовано та виділено найсуттєвіші принципи підготовки майбутніх соціальних працівників, викладачів закладів вищої освіти до викладання здоров'язбережувальних дисциплін: науковості, наочності, систематичності, системності, активності, міцності знань, індивідуального підходу, самостійності й активності суб'єктів навчання, позитивного емоційного фону освітнього процесу, професійна та гуманістична спрямованість, усвідомленість цілісності та єдності компонентів професійної підготовки, опора на самостійну роботу студентів магістратури, спеціальна підготовка суб'єктів педагогічного впливу, пріоритет активних методів навчання, мотивація. Дисертантом виділено основні педагогічні умови, що впливають на ефективність організації підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін: забезпечення педагогічної спрямованості змісту та інтенсифікації процесу магістерської підготовки (сприйняття нових знань; забезпечення формування здоров'язбережувальної та професійної педагогічної компетентності на основі інтенсифікації освітнього процесу); розвиток мотивації – професійної і предметної – професійного самовдосконалення (безперервність професійно-педагогічного саморозвитку студентів магістратури; мотиви: пізнавальні, творчої діяльності, зацікавленості професією, спонукання до активності та діяльності студентів магістратури щодо самовдосконалення в підготовці до викладання здоров'язбережувальних дисциплін); формування професійної педагогічної інтенсивності (забезпечується цілісністю ціннісно-мотиваційного, змістовно-операційного та рефлексивного компонентів; підвищенням оздоровчого потенціалу закладу освіти; розробкою системи моніторингу здоров'язбережувальної діяльності студентів; систематичним аналізом

результатів моніторингу; розробкою структурно-функціональної схеми управління здоров'язбережувальною діяльністю).

У третьому розділі представлено програму експериментального дослідження, що передбачала впровадження в освітній процес навчального факультативного спецкурсу «Викладання здоров'язбережувальних дисциплін», мета якого формування ціннісно-мотиваційного та змістовно-операційного компонентів підготовки майбутніх соціальних працівників до викладацької діяльності взагалі та викладання здоров'язбережувальних дисциплін зокрема у закладі вищої освіти; впровадження в освітній процес розроблених формувальних засобів, а саме: рефлепрактикуму, професійної (асистентської) практики, методу портфоліо, внутрішньо-університетського науково-методичного семінару для викладачів, які працюють у магістратурі спеціальності 231 «Соціальна робота».

У висновках викладені найбільш важливі наукові і практичні результати, одержані в дисертаційному дослідженні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Обґрунтованість представлених у дисертаційній роботі Ворохаєва О.А. наукових положень, висновків і рекомендацій зумовлена, перш за все, комплексним підходом до вирішення поставлених наукових задач, який включає використання експериментальних даних при побудові методів і моделей. Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи ґрунтуються на всебічному аналізі отриманих результатів ґрунтовних діагностичних методик (експертний лист оцінювання рівня сформованості підготовки до викладання здоров'язбережувальних дисциплін; методика визначення структури спрямованості педагога, модифікована згідно В. А. Семиченко; методика особистісного диференціалу, модифікована згідно робіт К.К. Платонова; методика визначення рівня сформованості педагогічної рефлексії, модифікована згідно робіт Є.Є. Рукавишнікової й ін.) та використанні наукових положень сучасної теорії і практики професійної освіти. Враховуючи вищевказане, обґрунтованість викладених в роботі положень не викликає сумніву.

У роботі представлено практичні доробки автора, які є вагомими у підвищенні рівня якості підготовки майбутніх соціальних працівників: авторські програми та методичне забезпечення дисциплін «Методика викладання соціально-педагогічних дисциплін», «Формування здорового способу життя», які були запроваджені в освітній процес студентів-магістрантів спеціальності 231 Соціальна робота задля формування основ здорового способу життя та викладацької компетентності. На особливу увагу заслуговують запропоновані дисертантом інтерактивні форми роботи – програма рефлепрактикуму та науково-методичного семінару, розгорнутий план проведення яких представлено у додатках дисертаційного дослідження.

Заслуговує на схвалення розроблена автором дисертації модель підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін, що складається з цільового (мета підготовки до

викладання здоров'язбережувальних дисциплін, формування ціннісно-мотиваційного компонента, формування змістовно-операційного компонента, формування рефлексивного компонента), змістовно-операційного (принципи: загально педагогічні, спеціальні; педагогічні умови; зміст; форми та методи) та результативного (позитивна мотивація викладання, професійне самовдосконалення, гуманістична професійно-педагогічна спрямованість) блоків.

Особливу цінність у дисертаційній роботі являє собою представлення у змісті магістерської підготовки майбутніх соціальних працівників таких аспектів, як теоретичного (засвоєння системи базових знань з теорії та практики викладацької діяльності взагалі та викладання здоров'язбережувальних дисциплін зокрема в закладах вищої освіти), практичного (формування системи професійних педагогічних умінь студентів магістратури спеціальності 231 «Соціальна робота»), особистісного (розвиток професійно значущих якостей, професійної ідентичності майбутніх соціальних працівників, викладачів закладів вищої освіти).

Позитивно оцінюємо прагнення автора поєднати в освітньому процесі майбутніх соціальних працівників другого (магістерського) рівня освіти підготовку до викладацької діяльності взагалі з підготовкою до викладання саме здоров'язбережувальних дисциплін.

Експериментальна складова дослідження включає в себе констатувальний та формувальний етапи дослідження, які у повній мірі реалізують завдання і логіку дослідження.

Констатувальний етап експерименту містить глибокий різноплановий аналіз вихідного рівня сформованості компетентностей майбутніх соціальних працівників щодо готовності до викладання здоров'язбережувальних дисциплін.

Формувальний етап експерименту передбачав впровадження та апробацію обґрунтованих педагогічних умов за розробленою концептуальною моделлю підготовки майбутніх соціальних працівників-магістрів до викладання здоров'язбережувальних дисциплін.

Достовірність результатів підтверджується теоретичним обґрунтуванням проведеного дослідження, значною вибіркою респондентів, валідними методиками, поєднанням кількісного та якісного аналізу отриманих емпіричних даних. Автором роботи була простежена динаміка коефіцієнтів підготовки студентів магістратури спеціальності 231 «Соціальна робота» до викладання здоров'язбережувальних дисциплін, для оцінки достовірності отриманих результатів формувального експерименту та ефективності запропонованої моделі дисертантом був використаний критерій Стьюдента. Отримані результати підтвердили доцільність і результативність запропонованої моделі та педагогічних умов підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін в умовах магістратури, а також засвідчили, що окреслені завдання виконано і мету дослідження досягнуто.

Основні положення, результати й висновки дисертації можна використовувати в дослідженнях з теорії й методики професійної освіти. Підтвердженням цьому слугують довідки про впровадження запропонованого автором навчально-методичного комплексу в практику освітньої діяльності Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського, Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира

Винниченка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника та ін.

Результати дослідження Ворохаєва О.А. суттєво збагачують загальну педагогіку, педагогіку і психологію вищої школи, практику соціальної роботи.

Аналіз публікацій Ворохаєва Олександра Анатолійовича засвідчив їхню відповідність (кількісну та якісну) вимогам до оприлюднення результатів дослідження. Основні теоретичні положення й висновки дисертації відображено у 16 наукових і науково-методичних працях, з яких: 6 статей у фахових наукових виданнях України, 1 у виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 1 в зарубіжному періодичному виданні, 7 публікацій у збірниках матеріалів і тез конференцій, 1 методичні рекомендації.

Вищезазначене дає підстави для позитивної оцінки дослідження Ворохаєва Олександра Анатолійовича, проте підкреслюючи достовірність наукових здобутків дисертанта, доцільно в контексті наукової полеміки висловити наступні зауваження та побажання.

1. Рис. 1.1 дисертаційного дослідження не дає достатнього пояснення впливу на активізацію знань студентів зменшення кількості годин, відведених на аудиторну роботу і збільшення кількості годин на самостійну роботу.

На нашу думку доцільним було б обґрунтувати такий взаємозв'язок та пояснити вплив.

2. Для відображення специфіки дисертаційного дослідження доцільним було б конкретизувати інформацію у розділі моделі «Зміст» відповідно до теми дисертаційного дослідження.

3. У п. 2.5. характеризується поняття «ідентичність», зазначається, що професійна ідентичність формується під час навчання в магістратурі. Варто зазначити специфіку, або які саме аспекти професійної ідентичності формуються в магістратурі, оскільки цей процес розпочинається ще під час навчання на бакалавраті.

4. Для підвищення вагомості дисертаційного дослідження доцільно більш детально проаналізувати зарубіжний досвід підготовки майбутніх соціальних працівників, зокрема до викладання здоров'язберезувальних дисциплін.

Висловлені зауваження, побажання і дискусійні думки не заперечують позитивної оцінки наукового рівня дисертації, яка вносить певний вклад у розроблення проблеми підготовки майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язберезувальних дисциплін в умовах магістратури. Вважаю, що новаторська, теоретично і практично зорієнтована праця відкриває нові шляхи для вдосконалення процесу професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у вищих закладах освіти України, а також підвищить статус професії соціального працівника.

Отже, логіка дослідження, послідовність викладу та доказовість положень і висновків – це ті характеристики, які надають дисертаційному дослідженню цілісності, повноти, завершеності. Робота має теоретичне і практичне значення, оскільки одержані в дисертації результати та представлені узагальнення можуть використовуватись у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників у вищих закладах освіти України. Зміст дисертації відповідає паспорту спеціальності 015– професійна освіта.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів».

На основі вивчення поданої роботи можна дійти висновку, що дисертаційна робота Ворохаєва Олександра Анатолійовича «Підготовка майбутніх соціальних працівників до викладання здоров'язбережувальних дисциплін в умовах магістратури» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне та прикладне значення для розвитку педагогічної науки, заслуговує позитивної оцінки, відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її автор Ворохаєв Олександр Анатолійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015– професійна освіта (за спеціалізаціями), галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент
кафедри психології та педагогіки
Національного університету
Полтавська політехніка імені
Юрія Кондратюка

Н.О. Сайко

Проректор з наукової та
міжнародної роботи
Національного університету
«Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»
кандидат економічних наук, доцент

Світлана СІВІЦЬКА